

Tko pita mlade?

Istraživački izvještaj

Istraživanje se provelo u sklopu **projekta „Centar za mlade Ri Connect“** kojeg provode Centar tehničke kulture Rijeka, Udruga „Delta“ i Grad Rijeka. Projekt je financiran sredstvima Središnjeg državnog ureda za demografiju i mlade, Primorsko-goranske županije i Grada Rijeka.

Izvještaj: Udruga „Delta“

kolovoz, 2024.

Sadržaj

Uvod	3
Cilj i metode istraživanja	4
Analiza rezultata upitnika	5
Sociodemografska obilježja	5
Glasanje i percepcija političara i političarki	7
Razlozi (ne)glasanja na parlamentarnim izborima 2024.	7
Koliko su mladi upoznati s najčešćim oblicima sudjelovanja?	10
U kojim oblicima građanske participacije su sudjelovali?	11
Informiranost mladih	12
Što se može napraviti da mladima u PGŽ-u bude bolje?	14
Zaključci s fokusne grupe	16
Kako sudionici i sudionice vide aktivno sudjelovanje?	16
Jesu li aktivni i aktivne?	16
Motivacija za aktivno sudjelovanje u zajednici	16
Političko djelovanje i iskustva iz savjeta mladih	17
Prepreke za aktivno sudjelovanje	17
Nedostatak motivacije mladih i moguća rješenja	18
Što se u društvu treba promijeniti da bi mladi bili motiviraniji za aktivno sudjelovanje u zajednici?	18
Zaključci istraživanja	19
Glasanje i stavovi o politici	20
Aktivno sudjelovanje mladih – iskustva	20
Informiranje	21
Izazovi mladih u PGŽ-u	21
Prijedlozi za poboljšanje života mladih u PGŽ-u	21
Literatura	23

Uvod

Politička pismenost je preduvjet za aktivno političko i društveno djelovanje mladih, a podrazumijeva skup kompetencija koje su potrebne za uspješno sudjelovanje građana i građanki u demokratskom društvu. Politički i društveni teoretičari ističu da je politička pismenost važan čimbenik demokratske kulture koja bez politički pismenih građana i građanki ne može biti učinkovita. Osim toga, ona je preduvjet za informirano, aktivno i odgovorno sudjelovanje u političkim procesima. Viša razina političke pismenosti znači bolje razumijevanje utjecaja javnih politika na osobne i zajedničke interese, a time i učinkovitije promoviranje tih interesa u političkim procesima.

Politička pismenost potiče i građansku participaciju. Veća razina pismenosti znači i veću vjerojatnost da će se osoba uključiti u različite političke procese od javnog interesa što podrazumijeva glasanje, volontiranje, prosvjedovanje te ostale načine uključivanja (Ćulum Ilić i Androić, 2020). Participativni modeli demokracije podrazumijevaju širu uključenost građana i građanki od samog glasovanja na izborima. No, treba reći da **participacija treba biti utemeljena u demokratskim vrijednostima i podupirati ljudska prava** jer u suprotnome može naštetiti demokratskim institucijama ili pojedinim društvenim skupinama. Iz toga se može zaključiti da je **politička pismenost kombinacija znanja i vještina te demokratskih vrijednosti i stavova** (Baketa, Bovan i Bojić, 2021). Demokraciji su potrebni građani i građanke koji imaju kapacitet za kritičko promatranje te za aktivno zalaganje za promjene koje vode ka boljem funkcioniranju demokratskih institucija (Ćulum Ilić i Androić, 2020).

Nesklonost građanskoj participaciji u suprotnosti je s idejom demokracije koja se temelji na aktivnom građanstvu. **Današnje društvene probleme važno je rješavati aktivnom participacijom koja omogućuje djelotvornije oblikovanje i organiziranje naših života.** U suvremenim demokratskim političkim sustavima građanima je na raspolaganju čitav niz ustavnih sloboda i prava (sloboda mišljenja, sloboda izražavanja, sloboda udruživanja, itd.) putem kojih mogu pokušati utjecati na odvijanje političkih procesa u zajednici u kojoj žive, a postavlja se pitanje koliko ih mlade osobe koriste (Šalaj, Hoffman, i Horvat, 2018).

S obzirom na značaj političke pismenosti zabrinjavaju rezultati dugogodišnjih praćenja i istraživanja koja pokazuju da je **političko znanje mladih i njihovo razumijevanje političkih pojmova uglavnom nisko, a niska je i razina političke participacije i povjerenja u različite institucije.** Zabrinjavaju i stavovi mladih koji nisu u skladu s demokratskim okruženjem i kulturom te podupiranje oportunih obrazaca kojima se promiču vlastiti interesi na štetu drugih (Ćulum Ilić i Androić, 2020). Istraživanje političke pismenosti učenika završnih razreda srednjih škola u Republici Hrvatskoj (2021) potvrđuje već navedene podatke da je ukupno političko znanje mladih nisko te sudionici_e pokazuju niske razine političke participacije.

Mladi nisu dovoljno uključeni u procese donošenja odluka na lokalnim razinama te su nedovoljno informirani o procesima u koje se mogu uključiti. Primjerice, mladi uglavnom ne znaju što su savjeti mladih i ne uključuju se u njih. U 2022. godini čak 76% općina, gradova i županija u Hrvatskoj nije imalo osnovan savjet mladih (Središnji državni ured za demografiju i mlade, 2021).

Mreža mladih Hrvatske (2023) provela je istraživanje o participaciji mladih koje pokazuje da oko **51% od 795 ispitanih mladih iskazuje spremnost na izlazak na parlamentarne izbore, dok oko 30% ne bi ili najvjerojatnije ne bi glasalo.** Kao razloge zašto ne bi glasali navode da ih to ne zanima, smatraju da ne znaju dovoljno o politici i ne znaju za koga glasati. Ipak, **značajan dio mladih glasanje smatra svojom „građanskom dužnosti“ te misli da je svaki glas bitan.** Svaki drugi ispitanik/svaka druga ispitanica kaže da nikada nije sudjelovao_la u oblicima participacije kao što su vijeće učenika, dječje gradsko vijeće, savjeti mladih, studentski zborovi, Mreža mladih savjetnika Pravobraniteljice za djecu... Više se uključuju u oblike participacije kao što su volontiranje, peticije, prosvjedi, štrajk, donacije u humanitarne svrhe i dr. (Tukara Komljenović i Miličević, 2023).

No, **istraživanja pokazuju i neke pozitivne promjene.** Načelno mladi podržavaju ideju demokracije te smatraju da treba smanjiti apatiju i isključenost mladih iz društvenih problema (Bovan, 2023). Osim toga, s godinama je došlo do porasta političke informiranosti mladih i njihovi stavovi su sve demokratičniji Baketa, Bovan i Bojić (2021). **Razina političke pismenosti može biti pokazatelj toga priprema li društvo mlade osobe da budu aktivni i sposobni sudionici_e demokratskih političkih procesa.**

Cilj i metode istraživanja

Cilj istraživanja bio je utvrditi razinu političkog i građanskog djelovanja mladih osoba u dobi od 15 do 30 godina s područja Primorsko-goranske županije.

Istraživanje se provelo putem *online* upitnika i fokusne grupe. *Online* upitnik je osmišljen na temelju instrumenta korištenog u analizi Mreže mladih Hrvatske (*Nova generacija mladih: analiza uključenosti mladih u donošenje odluka*). Diseminiran je putem web stranice i društvenih mreža te u suradnji s odgojno-obrazovnim institucijama u periodu od travnja do lipnja 2024. godine. Kako bi se produbilo ispitivanje iskustava mladih u punoljetnoj dobi provela se i fokusna grupa u lipnju 2024. godine.

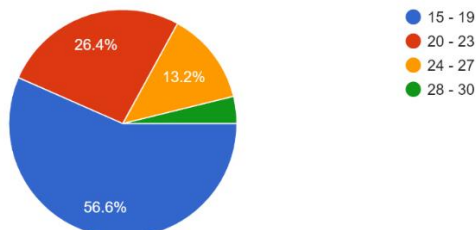
Rezultati istraživanja koristit će se za kao preporuke za donositelje odluka i smjernice za daljnje kreiranje programa i projekata neformalnog obrazovanja u cilju povećanja političke pismenosti mladih i veće građanske participacije na području Primorsko-goranske županije.

Analiza rezultata upitnika

Sociodemografska obilježja

Struktura ispitanih osoba prema dobi

Koliko imaš godina?
182 responses

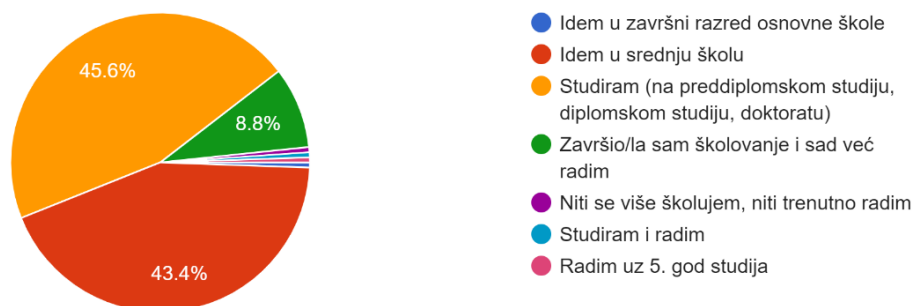
Upitnik su ispunile ukupno 182 osobe (N=182) od čega je malo više od polovice ispitanih osoba (103; 56.6%) u dobi od 15 do 19 godina. Slijedi dob od 20 do 23 (48; 26.4%), dob između 24 i 27 godina (24; 13.2%) te dob između 28 i 30 godina (7; 3.8%).

Struktura ispitanih osoba prema mjestu prebivališta

Najviše ispitanih osoba dolazi s područja Rijeke i okolice (160; 87.9%, N=182), nakon čega slijedi područje otoka (9; 4.9%), Gorski kotar (3; 1.6%) i područje Karlovca (2; 1.1%). Po jedna osoba (0.5%) ima prebivalište u sljedećim područjima: Krapinsko-zagorska županija, Požeško-slavonska županija, Ličko-senjska županija, Umag, Crikvenica, Istarska županija, Virovitica i Varaždin.

Struktura ispitanih osoba prema obrazovnom statusu

Gdje si trenutno na svom obrazovnom putu?
182 responses

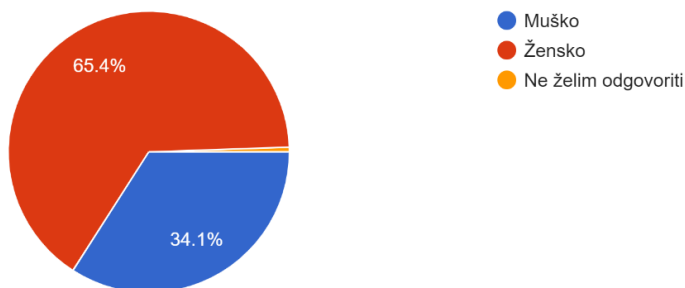
Najviše ispitanih je odgovorilo da studiraju (83; 45.6%, N=182) i da pohađaju srednju školu (79; 43.4%), dok je jedan dio ispitanih osoba završio školovanje te su se zaposlili (16; 8.8%). Po

jedna osoba (0.5%) odgovorila je da se niti školuje, niti trenutno radi, da studira i radi te da radi uz petu godinu studija.

Struktura ispitanih osoba prema rodu

Kojeg si roda?

182 responses

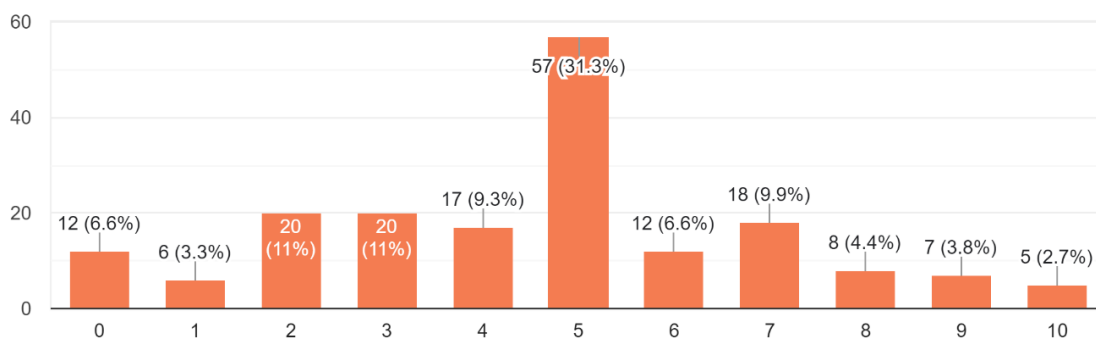

Više od polovice ispitanih osoba je ženskoga roda (119; 65.4%, N=182), dok je za gotovo polovicu manje ispitanih muškoga roda (62; 34.1%), a jedna osoba (0.5%) nije željela odgovoriti na postavljeno pitanje.

Struktura ispitanih osoba prema političkom opredjeljenju

Koja je tvoja politička opredijeljenost? Označi na skali gdje 0 predstavlja ekstremno lijevo, 5 centar, a 10 ekstremno desno.

182 responses

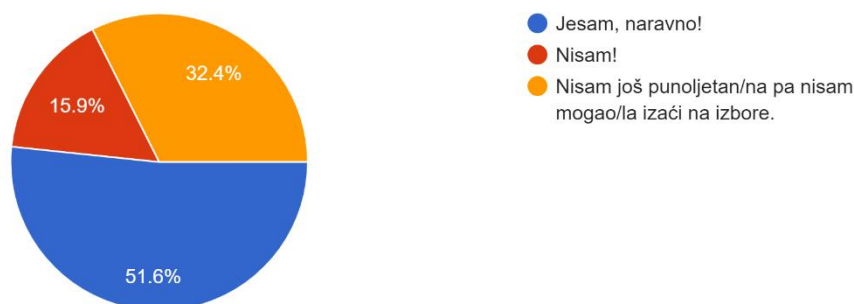

Politička opredijeljenost ispitana je samoprocjenom na skali od 1 do 10, gdje je 0 označavala ekstremno lijevo, 5 centar te 10 ekstremno desno. Oko trećina ispitanih osoba procjenjuje da se nalazi na centru (57; 31.3%, N=182). Na skali od ekstremno lijevo do centra (ne uključujući centar) izjašnjava se 75 mladih odnosno 41.2%, a na skali od ekstremno desno do centra (ne uključujući centar) izjašnjava se 50 mladih odnosno 27.47%.

Glasanje i percepcija političara i političarki

Jesi li glasao/glasala na parlamentarnim izborima 2024. godine?

182 responses

Oko polovice ispitanih osoba (94; 51.6%, N=182) glasalo je na parlamentarnim izborima 2024. godine, dok oko trećine ispitanih osoba (59; 32.4%) nije moglo izaći na izbore jer nisu punoljetne. Najmanji postotak ispitanih osoba (29; 15.9%) odgovaraju da nisu glasale.

Razlozi (ne)glasanja na parlamentarnim izborima 2024.

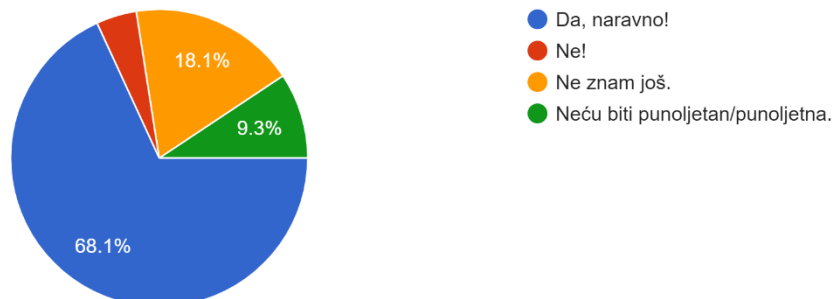
Na pitanje o razlozima izlaska na parlamentarne izbore 2024. godine odgovorilo je 177 ispitanih osoba.

Kao razloge **za glasanje** najčešće se navode sljedeći razlozi: građanska dužnost (30), želja za promjenom i boljom budućnosti (27), vjerovanje u važnost sudjelovanja u izbornom procesu (23), zabrinutost za budućnost (6), motivacija da se iskoristi građansko pravo (4) te utjecaj obitelji (3).

Osobe koje nisu glasale u najvećem broju kao razlog navode da nisu bile punoljetne (59). Kao druge razloge zbog kojih nisu glasale navode da nisu bile u gradu u kojem imaju prijavljeno prebivalište na temelju kojeg glasaju (8) i to zbog različitih razloga kao što su neprijavljivanje druge lokacije glasanja na vrijeme i dobivanje krive informacije zbog koje je propuštena prijava promjene lokacije glasanja. Neke ispitanice (6) izjavljuju da smatraju da nemaju za koga glasati te ne vide smisao u tome.

Planiraš li glasati na lokalnim izborima 2025. godine?

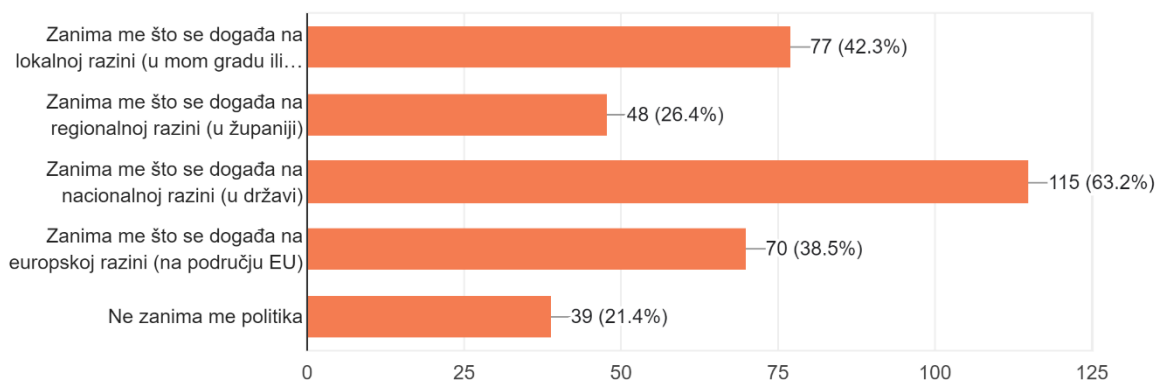
182 responses

Više od polovice mladih osoba izjavilo je da planira glasati na lokalnim izborima 2025. godine (124; 68.1%, N=182). Dio mladih osoba (33; 18.1%) ističe da još nisu odlučile, dok jedan dio ispitanih osoba (17; 9.3%) neće biti punoljetan/na. Mali broj ispitanih osoba (8; 4.4%) izjavljuje da neće izaći na lokalne izbore.

Koje politike te najviše zanimaju?

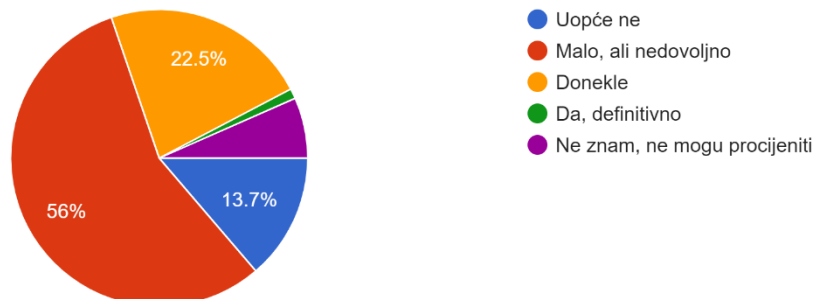
182 responses

Više od polovice mladih osoba (115; 63.2%, N=182) navodi da ih zanimaju politike na nacionalnoj razini, nakon čega slijede politike na lokalnoj razini (N=77; 42.3%), na europskoj razini (70; 38.5%), dok najmanji broj ispitanih osoba navodi da ih zanimaju politike na regionalnoj razini (48; 26.4%). Malo manje od četvrtine ispitanih osoba izjavljuje da ih ne zanima politika (39; 21.4%).

Misliš li da se političari i političarke bore za interese mladih?

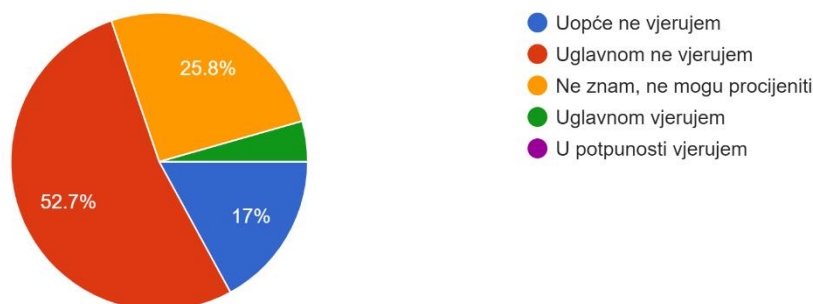
182 responses

Nešto više od polovice ispitanih osoba (102; 56%, N=182) izjavljuje da se političari i političarke bore za interese mladih malo, ali nedovoljno. Nešto manje od četvrtine ispitanih osoba (41; 22.5%) smatra da se političari i političarke donekle bore za interese mladih. Manji broj ispitanih osoba (25; 13.7%) na pitanje odgovara da uopće ne brinu o interesima mladih. Tek dvije osobe (1.1%) smatraju da se bore za interese mladih, dok preostali dio ispitanih osoba (12; 6.6%) ne može procijeniti.

Vjeruješ li političarima/političarkama?

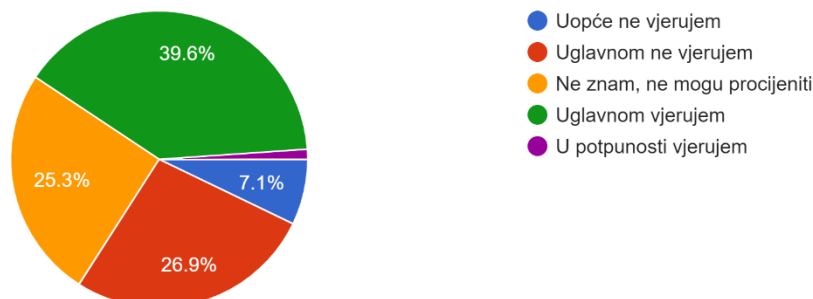
182 responses

Malo više od polovice ispitanih osoba (96; 52.7%) uglavnom ne vjeruje političarima i političarkama, dok jedan dio mladih osoba (31; 17%) uopće ne vjeruje političarima i političarkama. Samo osam ispitanih osoba (4.4%) uglavnom vjeruje političarima i političarkama, a niti jedna mlada osoba nije izjavila da im u potpunosti vjeruje. Oko četvrtine mladih osoba (47; 25.8%) ne može procijeniti vjerujem li političarima i političarkama.

Vjeruješ li institucijama? (Npr. vodstvu škole/faksa, općinskoj/gradskoj/županijskoj upravi, zdravstvu, sudovima)

182 responses

Najveći broj mladih osoba (72; 39.6%, N=182) izjavljuje da uglavnom vjeruje institucijama, dok samo dvije osobe (1.1%) izjavljuju da im u potpunosti vjeruju. Malo više od četvrtine mladih (49; 26.9%) izjavljuje da im uglavnom ne vjeruje, dok mali broj (13; 7.1%) uopće ne vjeruje institucijama. Oko četvrtine osoba (46; 25.3%) ne može procijeniti.

Koliko su mladi upoznati s najčešćim oblicima sudjelovanja?

Ispitanici i ispitanice procijenile su u kojoj su mjeri upoznate s određenim oblicima sudjelovanja mladih na sljedećoj skali: 1 – ne znam uopće, nikad nisam čuo/la za to, 2 – loše sam upoznat/a, 3 – donekle sam upoznat/a, 4 – vrlo dobro sam upoznat/a i 5 – odlično sam upoznat/a.

Oblici sudjelovanja po kategorijama **odlično ili vrlo dobro poznati** rangirani su u nastavku prema broju odabira:

- Vijeće učenika (68)
- Školski volonterski klub (53)
- Studentske organizacije (48)
- Studentski zbor (39)
- Vijeće mjesnog odbora (28)
- Savjet mladih na lokalnoj razini (25)
- Dječje gradsko vijeće (11)
- Savjet mladih Primorsko-goranske županije (10)

Najveći postotak ispitanih mladih osoba je odlično ili vrlo dobro poznato s vijećima učenika (37.4%), zatim sa školskim volonterskim klubovima (29.1%) i studentskim organizacijama (26.4%). Slijede studentski zborovi (21.4%), vijeća mjesnih odbora (15.4%), savjeti mladih na lokalnoj razini (13.7%), dječje gradsko vijeće (6.1%) i Savjet mladih PGŽ-a (5.5%).

Oblici sudjelovanja mladih za koje najčešće izjavljuju da **nikada nisu čuli ili su loše upoznati s njima** prema broju odabira:

- Savjet mladih Primorsko-goranske županije (145)
- Dječje gradsko vijeće (144)
- Savjet mladih na lokalnoj razini (136)
- Vijeće mjesnog odbora (104)
- Studentski zbor (95)
- Školski volonterski klub (93)
- Studentske organizacije (83)
- Vijeće učenika (66)

Stupanj upoznatosti s istim kategorijama pokazuje da su ispitane mlade osobe loše upoznate sa Savjetom mladih Primorsko-goranske, budući da 79.7% odgovara da nikada nisu čuli ili su loše upoznati s ovim tijelom. Odmah zatim slijedi dječje gradsko vijeće, s kojime je loše upoznato 79.1% ispitanih. Sa savjetima mladih na lokalnoj razini (općina ili gradova) nije upoznato 74.7% osoba. Slijede vijeća mjesnih odbora (57.1%), studentski zborovi (52.2%), školski volonterski klubovi (51.1%), studentske organizacije (45.6%) i vijeća učenika (36.3%).

U kojim oblicima građanske participacije su sudjelovali?

Ispitanici i ispitanice su zatim procjenjivali_e učestalost sudjelovanja u navedenim oblicima građanske participacije:

- doniranje novca u određene humanitarne svrhe
- potpisivanje peticije
- prosvjed
- dijeljenje političkih sadržaja na društvenim mrežama
- štrajk
- sudjelovanje u javnim raspravama, panelima ili tribinama
- bojkotiranje određenih proizvoda
- volontiranje
- pisanje službenih prigovora / pisama / e-mailova / poruka tijelima vlasti i/ili političarima/kama
- članstvo u političkoj stranci
- performans (umjetnička izvedba)
- građanske inicijative za referendum
- obnašanje neke političke funkcije

Stupanj i učestalost sudjelovanja procjenjivali_e su na skali: 1 – nikad nisam sudjelovao/la, 2 – sudjelovao/la sam jednom ili dvaput, 3 – povremeno sudjelujem, 4 – sudjelovao/la sam više puta, 5 – redovito se uključujem.

Kao **oblike u koje se najviše uključuju** (redovito ili su sudjelovali više puta) navode volontiranje (62, 34.1%), doniranje (58, 31,9%) i potpisivanje peticije (38, 20.9%).

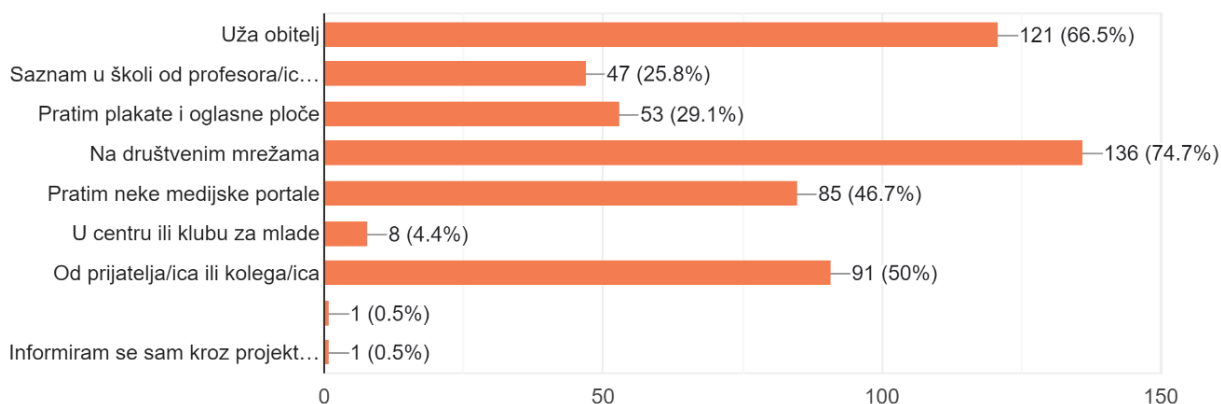
U 10 od 13 ponuđenih oblika građanske participacije više od polovice mladih osoba izjavljuje da nikada nisu sudjelovali, a to su:

- Članstvo u političkoj stranci (164; 90.1%)
- Obnašanje političke funkcije (161; 88.5%)
- Građanske inicijative za referendum (143; 78.6%)
- Prosvjed (133, 73.1%)
- Štrajk (131, 71.9%)
- Dijeljenje političkih sadržaja na društvenim mrežama (131, 71.9%)
- Bojkotiranje određenih proizvoda (126, 69.2%)
- Pisanje službenih prigovora/pisama/e-mailova/poruka tijelima vlasti i/ili političarima/kama (123, 67.5%)
- Performans – umjetnička izvedba (117, 64.3%)
- Sudjelovanje u javnim raspravama, panelima ili tribinama (116, 63.7%)

Informiranost mladih

Gdje pronalaziš informacije o tome što se događa u tvojoj lokalnoj zajednici (npr. aktualna zabavna ili edukativna događanja, politička pitanja, aktivnosti za mlade...)?

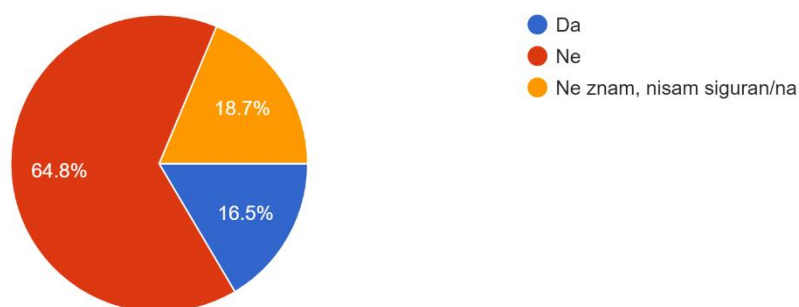
182 responses

Većina mladih osoba navodi da **informacije o događajima u lokalnoj zajednici** najviše pronalaze na društvenim mrežama (136; 74.7%, N=182) i od uže obitelji (121; 66.5%). Nakon toga slijede odgovori: od prijatelja_ica ili kolega_ica (91; 50%), medijski portali (85; 46.7%), plakati i oglasne ploče 53; 29.1%) i saznam u školi od profesora_ica i stručne službe (47; 25.8%). Najmanji postotak mladih o sadržajima u lokalnoj zajednici informira se u centru ili klubu za mlade (8; 4.4%), te je jedna osoba pod kategoriju drugo navela da se informira sam kroz projekte i objavljenu dokumentaciju kao što su programi stranaka.

Znaš li da u Rijeci postoji Centar za mlade Ri Connect?

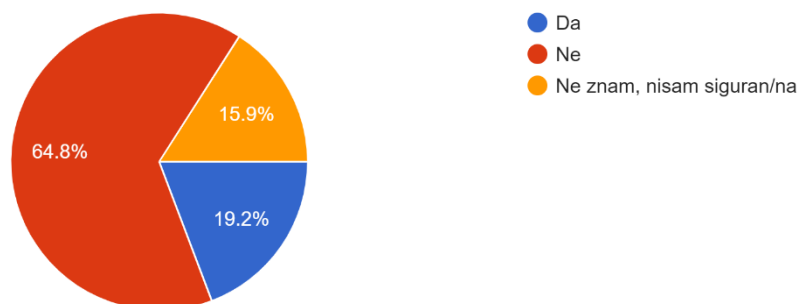
182 responses

Više od polovice mladih (118; 64.8%) izjavljuje da ne zna za postojanje **Centra za mlade Ri Connect**. Manje od četvrtine mladih (30; 16.5%) izjavljuje da znaju za njegovo postojanje, a dio mladih (34; 18.7%) izjavljuje da ne znaju ili nisu sigurni_e.

Znaš li da Grad Rijeka ima Registar udruga mladih i za mlade?

182 responses

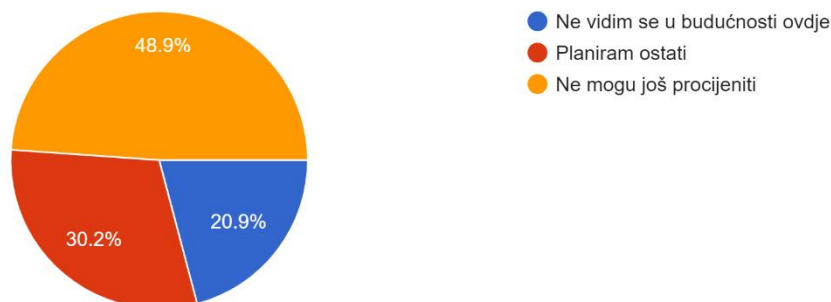

Više od polovice mladih (118; 64.8%) izjavljuje da ne zna da Grad Rijeka ima **Registar udruga mladih i za mlade**. Nešto manje od četvrtine ispitanih osoba (N=35; 19.2%) zna za postojanje Registra udruga mladih i za mlade, dok dio ispitanih osoba (N=29; 15.9%) ne zna odnosno nije sigurno.

Što se može napraviti da mladima u PGŽ-u bude bolje?

Planiraš li ostati u PGŽ-u?

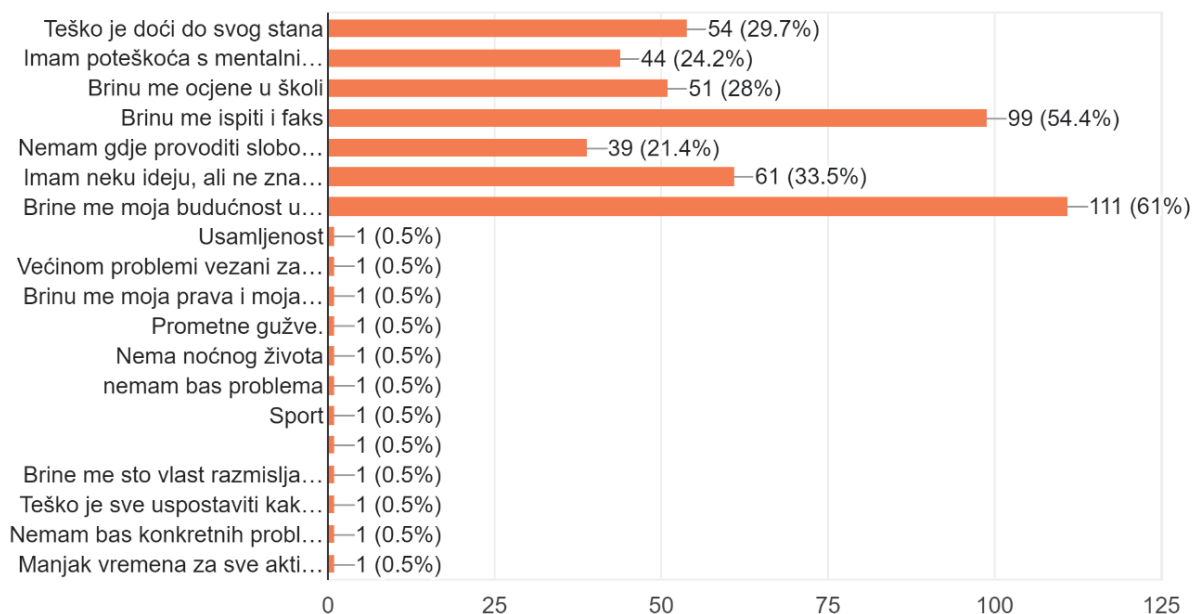
182 responses

Malo manje od polovice ispitanih osoba (89; 48.9%, N=182) još ne može procijeniti planira li ostati u Primorsko-goranskoj županiji. Malo manje od trećine ispitanih osoba (55; 30.2%) izjavljuje da planira ostati, dok se dio ispitanih (38; 20.9%) ne vidi u budućnosti u Primorsko-goranskoj županiji.

Označi glavna tri problema s kojima se trenutno suočavaš:

182 responses

Više od polovice ispitanih osoba su kao **probleme s kojima se trenutno suočavaju** naveli brigu za budućnost u smislu posla i karijere (111; 61%) i brinu me ispiti i faks (99; 54.4%). Oko trećine mladih osoba kao probleme navodi da imaju neku ideju, ali ne znaju od kuda da krenu ili pronađu novce (61; 33.5%), teško im je doći do vlastitog stana (54; 29.7%) te ih brinu ocjene u školi (51; 28%). Dio ispitanih osoba navodi poteškoće s mentalnim zdravljem (44; 24.2%) te da nemaju gdje provoditi slobodno vrijeme (39; 21.4%). Po jedna osoba navela je sljedeće probleme: usamljenost, vlastita prava i sigurnost, prometne gužve, nema noćnog života, briga o smjeru u kojem ide vlast, problemi oko osamostaljivanja, manjak vremena za aktivnosti te neizvjesna budućnost.

Prijedlozi za poboljšanje života mladih u PGŽ-u

Prijedlozi koje mladi najčešće spominju za poboljšanje života mladih u Primorsko-goranskoj županiji:

Više mjesta za druženje	Priuštivo stanovanje
Više događaja i aktivnosti za mlade	Subvencionirati smještaj
Edukacije i informiranje mladih o mogućnostima	Olakšati stjecanje nekretnina
Promocija sadržaja za mlade	Veći životni standard
Aktivnije uključivanje mladih u političke procese	Veća prava i osiguranje boljih uvjeta za studente_ice i učenike_ce
Slušanje i uvažavanje mladih	Poboljšati materijalne i kadrovske uvjete u školama
Mogućnosti za zaposlenje	Urediti sportska igrališta

Dodatni, manje zastupljeni prijedlozi:

Više prirode i parkova	Poboljšati politike za mlade
Stipendije	Više prilika za rad u struci
Poboljšati infrastrukturu javnog prijevoza	Poboljšati kvalitetu obrazovnog sustava
Riješiti probleme s javnim prijevozom i bolja briga o prometnoj infrastrukturi	Educirati mlade o financijskoj pismenosti
Noćne autobusne linije	Profesionalna orijentacija mladih
Više ulaganja u mlade	Više mogućnosti za studiranje
Promijeniti vlast	Ulaganje u sportsku aktivnost
Liberalnije politike	Više raznolikih sadržaja za sve supkulture mladih
Grupe za učenje izvan škole, radionice	Poticaji za mlade poduzetnike_ce
Omogućiti bolji omjer slobodnog vremena i rada	Ulaganje u zdravlje

Zaključci s fokusne grupe

U lipnju 2024. provedena je fokusna grupa na kojoj je sudjelovalo pet mladih osoba u dobi od 19 do 27 godina. Zaključci su prikazani u nastavku. Od pet sudionika i sudionica, četiri žive u Rijeci, a jedna u manjem gradu u PGŽ-u u blizini Rijeke. Tri osobe studiraju, a dvije su stalno zaposlene.

Kako sudionici i sudionice vide aktivno sudjelovanje?

Sudionici_e navode da se **aktivno sudjelovanje može promatrati s političkog i društvenog aspekta** odnosno odnosi se na to koliko su mlade osobe uključene u društveni i politički život uže i šire zajednice. Pod **političkim djelovanjem** podrazumijevaju sudjelovanje na izborima te aktivno sudjelovanje u pitanjima koje se tiču lokalne vlasti kako bi se unaprijedila kvaliteta funkcioniranja lokalne zajednice. U kategoriji **društvenog života** mlade osobe aktivnim sudjelovanjem smatraju učlanjivanje i aktivno djelovanje u organizacijama civilnog društva te volonterske aktivnosti. Pod aktivnim sudjelovanjem podrazumijevaju aktivnosti u lokalnoj zajednici na različitim razinama: od organizacije evenata, praćenje događanja u zajednici do podrške eventima samim dolaskom.

Kao zaključak navodi se da je **cilj aktivnog sudjelovanja** poticanje pozitivnih promjena u društvu kao cjelini, ali i na razini pojedinca_ke.

Jesu li aktivni i aktivne?

Sudionici i sudionice odgovaraju da su aktivni_e kroz **volontiranje** te u tome imaju različita iskustva. Neki su započeli s volontiranjem u školi i na fakso kroz različite projekte i kolegije koji koriste metodu **učenja zalaganjem u zajednici**. Navode da su se uključivali u različite **akcije u kriznim situacijama** poput potresa, poplava i pandemije. Volonterski rad u različitim udrugama i **sudjelovanje u tijelima udruge** ističu kao glavne oblike aktivnog sudjelovanja u zajednici. Spominju se još i **debatni klubovi, politički angažman, predstavnik_ca Mladih delagata pri UN-u te Savjeti mladih**.

Motivacija za aktivno sudjelovanje u zajednici

Motivacija za aktivnim sudjelovanjem može se podijeliti u **osobne i profesionalne razloge**.

Kao osobne razloge navode:

- želju za upoznavanjem novih ljudi i sklapanjem prijateljstava
- nagradu za volontiranje (odlazak na putovanje)
- otvaranje novih mogućnosti za putovanja, učenja i upoznavanje novih kultura
- širenje horizonta i učenje o geopolitičkoj situaciji kroz putovanja i upoznavanje novih ljudi

Profesionalni razlozi:

- volontiranje može otvoriti prilike za umrežavanje, zapošljavanje ili nove profesionalne prilike, a obogaćuje i životopis
- stjecanje iskustva koje doprinosi profesionalnom razvoju

Osim osobnih i profesionalnih razloga ističe se i **empatija** prema osobama koje se nalaze u nepovoljnoj životnoj situaciji što se odnosi na reagiranje u nekim kriznim situacijama odnosno **krizno volontiranje**.

Političko djelovanje i iskustva iz savjeta mladih

Sudionice navode da osobe iz zajednice općenito **ne razumiju ulogu savjeta mladih** što može otežati njihovo djelovanje. Razgovaralo se o djelovanju savjeta mladih u manjim sredinama, gdje dobra umreženost može biti korisna mladim članovima i članicama, no može i negativno utjecati na pojedine osobe zbog bliskih odnosa u zajednici (što je specifičnost male sredine). Osobe s iskustvom u radu savjeta mladih navode da se sudjelovanje često radi o formalnosti te da se glas mladih ne čuje i ne uvažava u potpunosti.

Kao dobar primjer sudjelovanja mladih navode se slučajevi kada su članovi_ce Gradskog vijeća ili Županijske skupštine mlade osobe. To doprinosi razumijevanju potreba mladih i podršci savjetima mladih.

Prepreke za aktivno sudjelovanje

Prepreke s kojima se mlade osobe najčešće susreću su **nedostatak podrške i povjerenja** od odraslih osoba i lokalne zajednice što se manifestira i kroz **nedostatna financijska sredstva** za aktivno djelovanje udruga i organizaciju evenata.

Navodi se i **nedostatak volontera_ki** koji_e bi osigurale održavanje različitih evenata koji se temelje isključivo volonterskom angažmanu. Navodi se također da su neki volonteri_ke **nemotivirani** za aktivno sudjelovanje te ne shvaćaju volontersku poziciju ozbiljno, a navodi se i problem **nekvalitetne koordinacije volontera_ki** što dovodi do pada motivacije i želje za daljnjim uključivanjem.

Zaključeno je da **društveni kontekst nije podržavajući** za aktivno sudjelovanje mladih, a nedostatak podrške i poticaja dovodi do smanjenja motivacije.

Nedostatak motivacije mladih i moguća rješenja

Sudionici i sudionice navode da **motivacija mladih opada**, a postavlja se pitanje je li i koliko to povezano s nedavnom pandemijom. U nekim, manjim sredinama, mlade osobe nemaju mnogo prilika za aktivno uključivanje u zajednicu.

Istaknut je i problem **netransparentnosti** javnih natječaja za zapošljavanje odnosno zapošljavanje prema stranačkoj opredijeljenosti.

“Neki mladi misle da neće ništa postići ako nisu upisani u određenu stranku.”

Zbog toga mladi ponekad ulaze u političke stranke iz krivih razloga.

Mlade osobe prepoznaju **pomoć i podršku** kao važne komponente poticanja na aktivni angažman mladih, a važan je i **prijenos znanja i iskustava** na mlade osobe od iskusnijih osoba. Jedna mlada osoba navodi da joj je značajno iskustvo bilo u preuzimanju koordinacijske uloge bio prijenos informacija od osoba koje su tu funkciju obnašale prije nje što joj je i olakšalo prilagodbu na novu ulogu.

Preduvjet dobre suradnje u bilo kojem obliku sudjelovanja jesu **jasno izrečena međusobna očekivanja**.

Što se u društvu treba promijeniti da bi mladi bili motiviraniji za aktivno sudjelovanje u zajednici?

Mlade osobe su istaknule dvije kategorije problema koje su povezane i međusobno se isprepliću:

1. Intrizična motivacija mladih

“Mladi su inertni i teško ih je pokrenuti.”

“Ne želim bit pesimistična, ali mislim da je to jako izazovno s današnjim generacijama, jako je teško zainteresirati mlade.”

2. Društvena podrška mladima

“Odrasli ne slušaju mlade ozbiljno i teško je kada nemaš podršku, čak i kada nešto pokušaš budeš zaustavljen”

“Mlade treba malo pogurati.”

Prijedlozi za poticanje aktivnijeg uključivanja mladih:

- informirati mlade o načinima uključivanja i davati im prilike za sudjelovanje
- približiti im volontiranje, raznolike mogućnosti i dobiti volontiranja
- poticati ih na volontiranje na razne načine: kroz kolegije na fakultetima, kao jedan od uvjeta za dobivanje stipendije i slično
- uključivati ih u klubove, udruge i slično
- odrasli bi trebali preuzeti odgovornost prenošenja znanja mlađim generacijama
- podrška lokalne zajednice kroz financiranje projekata i evenata.

Sudionice i sudionici zaključuju da je prvi i osnovni korak mladim osobama dati do znanja da je njihovo mišljenje važno i da ih se treba čuti kako bi se počele događati promjene u društvu.

Zaključci istraživanja

Cilj istraživanja bio je utvrditi razinu političkog i građanskog djelovanja mladih osoba u dobi od 15 do 30 godina s područja Primorsko-goranske županije. Istraživanje se provelo putem *online* upitnika i fokusne grupe.

Online upitnik su ispunile ukupno 182 osobe od čega je malo više od polovice ispitanih osoba (56.6%) u dobi od 15 do 19 godina, zatim između 20 do 23 (26.4%), između 24 i 27 godina (13.2%) te između 28 i 30 godina (3.8.%). Oko dvije trećine ispitanih osoba izjavljuje da je ženskoga roda (65.4%). Najviše ispitanih osoba boravi na području Rijeke i okolice te najčešće studiraju (45.6%) i pohađaju srednju školu (43.4%). Oko trećina ispitanih osoba procjenjuje svoju političku opredijeljenost kao centar. Na skali od ekstremno lijevo do centra (ne uključujući centar) izjašnjava se 41.2% mladih, a na skali od ekstremno desno do centra (ne uključujući centar) izjašnjava se 27.47% mladih.

Ograničenja

Glavno ograničenje istraživanja je nereprezentativnost uzorka. Broj ispitanika_{ca} je zadovoljavajući (182), no vidljivo je da nisu obuhvaćena sva obilježja mladih od 15 do 30 diljem PGŽ-a. Prije svega, većina ispitanih osoba dolazi s područja Rijeke i okolice (87.9%). Iako su se iskustva ispitanih iz manjih mjesta produbila kroz fokusnu grupu, istraživanje ne pruža uvid u iskustva i razinu djelovanja mladih u manjim sredinama. Osim toga, više od polovice ispitanih je u dobi od 15 do 19 godina i pohađaju fakultet ili srednju školu, a oko dvije trećine ispitanih izjavljuje da je ženskoga roda. No, usprkos ograničenjima, nalazi istraživanja pružaju korisne uvide u aktivnosti mladih na području PGŽ-a i poslužiti će kao dobar temelj za preporuke za donositelje odluka i smjernice i programe za mlade u području aktivnog građanstva u PGŽ-u.

Glasanje i stavovi o politici

Rezultati istraživanja pokazuju da je **51.6% ispitanih osoba glasalo** na parlamentarnim izborima 2024. godine. Treba imati na umu da je 56.8% ispitanih osoba u dobi između 15 do 19 godina te dio njih nije mogao izaći na izbore što potkrepljuje podatak da je 32.4% mladih navelo maloljetnost kao razlog neizlaska na izbore. U isto vrijeme **više od polovice ispitanih mladih (68.1%) izjavilo je da planira glasati na lokalnim izborima 2025. godine**. Mlade osobe **najviše zanimaju** politike na nacionalnoj (63.2%) razini, zatim na lokalnoj (42.3%) i europskoj razini (38.5%). Manje ih zanimaju politike na regionalnoj razini (26.4%). Malo manje od četvrtine ispitanih osoba izjavljuje da ih ne zanima politika (21.4%).

Kao **razloge za glasanje** mladi navode građansku dužnost, želju za promjenom i boljom budućnosti te vjerovanje u važnost sudjelovanja u izbornom procesu.

Malo više od polovice mladih (56%) izjavljuje da se političari i političarke bore za interese mladih malo, ali nedovoljno te uglavnom ne vjeruje političarima i političarkama (52.7%), dok jedan dio mladih osoba (17%) uopće ne vjeruje političarima i političarkama.

Aktivno sudjelovanje mladih – iskustva

Oblici sudjelovanja mladih za koje najveći broj mladih izjavljuje da su **odlično ili vrlo dobro upoznati** s njima jesu vijeće učenika (37.4%), školski volonterski klub (29.1%), studentske organizacije (26.4%) i studentski zborovi (21.4%). Rezultat se može povezati s dobnom strukturom većine uzorka (83% ispitanih pripada dobnoj skupini od 15 do 23) te s time da najčešće studiraju (45.6%) i pohađaju srednju školu (43.4%). Očekivano je stoga da su im oblici sudjelovanja vezani uz obrazovno iskustvo potencijalno poznatiji od ostalih. No, iako su im od ponuđenih ovi oblici poznatiji, nijedan od njih ne prelazi 40%, što ukazuje na zabrinjavajuć podatak da većini mladih koji pohađaju srednju školu ili studiraju nisu poznati mehanizmi putem kojih mogu organizirano sudjelovati u procesima predlaganja ili donošenja odluka koje se izravno odnose na njih. Također, osim za vijeća učenika, za sve od navedenih oblika veći je postotak onih koji nikada nisu čuli za njih ili su loše upoznati s njima nego onih koji su s navedenim oblicima dobro upoznati.

Oblici sudjelovanja mladih za koje više od polovice ispitanih izjavljuje da **nikada nisu čuli za njih ili su loše upoznati** s njima jesu Savjet mladih Primorsko-goranske županije (79.7%), dječje gradsko vijeće (79.1%), savjeti mladih na lokalnoj razini (74.7%), vijeća mjesnih odbora (57.1%), studentski zborovi (52.2%) i školski volonterski klubovi (51.1%). Slijede studentske organizacije (45.6%) i vijeća učenika (36.3%). Visoki postoci ukazuju na poražavajuć podatak da većina mladih nije upoznata ili je nedovoljno upoznata s najčešćim oblicima sudjelovanja u procesima donošenja odluka.

Oblici **građanske participacije** u koje se najviše uključuju jesu volontiranje (34.1%), doniranje (31,9%) i potpisivanje peticija (20.9%). Više od polovice mladih izjavljuje da nikada nisu sudjelovali u sljedećim oblicima participacije: članstvo u političkoj stranci, obnašanje političke funkcije, građanske inicijative za referendum, prosvjed, štrajk, dijeljenje političkih sadržaja na

društvenim mrežama, bojkotiranje određenih proizvoda, pisanje službenih prigovora/pisama/poruka tijelima vlasti i/ili političarima_kama te sudjelovanje u javnim raspravama, panelima ili tribinama.

Informiranje

Većina mladih osoba navodi da **informacije o događajima u lokalnoj zajednici** najviše pronalaze na društvenim mrežama (74.7%), od uže obitelji (66.5%), od prijatelja_ica ili kolega_ica (50%) te medijskih portala (46.7%). Više od polovice mladih (64.8%) izjavljuje da ne zna za postojanje Centra za mlade Ri Connect, a isti postotak ne zna da Grad Rijeka ima Registar udruga mladih i za mlade.

Izazovi mladih u PGŽ-u

Malo manje od polovice ispitanih osoba (48.9%) još ne može procijeniti planira li ostati u Primorsko-goranskoj županiji te malo manje od trećine ispitanih osoba (30.2%) izjavljuje da planira ostati, dok se dio ispitanih (20.9%) ne vidi u budućnosti u Primorsko-goranskoj županiji.

Više od polovice ispitanih osoba su kao **izazove** s kojima se trenutno suočavaju naveli brigu za budućnost u smislu posla i karijere (61%) te brigu za ispite i fakultet (54.4%). Oko trećine mladih osoba navodi da imaju neku ideju, ali ne znaju od kuda krenuti ili pronaći novac (33.5%), da im je teško doći do vlastitog stana (29.7%) te da ih brinu ocjene u školi (28%). Dio ispitanih osoba navodi poteškoće s mentalnim zdravljem (24.2%) te nedostatak mjesta za provođenje slobodnog vremena (21.4%).

Prijedlozi za poboljšanje života mladih u PGŽ-u

Prijedlozi koje mladi najčešće spominju za poboljšanje života mladih u Primorsko-goranskoj županiji su više mjesta za druženje, više događaja i aktivnosti za mlade, edukacije i informiranje mladih o mogućnostima, promocija sadržaja za mlade, aktivnije uključivanje mladih u političke procese, slušanje i uvažavanje mladih, mogućnosti za zaposlenje, priuštivo stanovanje, subvencionirati smještaj, olakšati stjecanje nekretnina, veći životni standard, aktivnije uključivanje mladih u političke procese, veća prava i osiguranje boljih uvjeta za studente_ice i učenike_ce, poboljšati materijalne i kadrovske uvjete u školama te urediti sportska igrališta.

Osim upitnika provedena je i **fokusna grupa** u kojoj je sudjelovalo pet mladih osoba u dobi između 19 i 27 godina. Provedbom fokusne grupe željelo se dublje ispitati razinu političke i građanske participacije te motivacija i prepreke za istu.

Sudionici_e navode da se **aktivno sudjelovanje može promatrati s političkog i društvenog aspekta** odnosno odnosi se na to koliko su mlade osobe uključene u društveni i politički život uže i šire zajednice. Pod aktivnim sudjelovanjem podrazumijevaju aktivnosti u lokalnoj zajednici na različitim razinama: od organizacije evenata, praćenje događanja u zajednici do podrške eventima samim dolaskom. Kao zaključak navodi se da je **cilj aktivnog sudjelovanja poticanje pozitivnih promjena u društvu kao cjelini, ali i na razini pojedinca_ke**. Sudionici_e

fokusne grupe navode da su najčešće aktivni kroz volonterski angažman, sudjelovanje u radu udruga te angažman u formalnim tijelima (npr. savjeti mladih, organizacije vezane uz EU).

Kao **motivaciju za aktivnim sudjelovanjem** navode osobne i profesionalne razloge te empatiju prema osobama koje se nalaze u nepovoljnoj životnoj situaciji što se odnosi na reagiranje u nekim kriznim situacijama odnosno krizno volontiranje.

Prepreke s kojima se mlade osobe najčešće susreću su nedostatak podrške i povjerenja od odraslih osoba i lokalne zajednice što se manifestira i kroz nedostatna financijska sredstva za aktivno djelovanje udruga i organizaciju evenata. Zaključeno je da društveni kontekst nije podržavajući za aktivno sudjelovanje mladih, a nedostatak podrške i poticaja dovodi do smanjenja motivacije.

U vezi savjeta mladih navode da osobe iz zajednice često ne razumiju ulogu tog tijela što može otežati njihovo djelovanje. Kao dobar primjer sudjelovanja mladih navode se slučajevi kada su članovi_{ce} Gradskog vijeća ili Županijske skupštine mlade osobe što doprinosi boljem razumijevanju potreba mladih i podršci savjetima mladih.

Ispitanici i ispitanice su istaknule **dvije kategorije izazova za sudjelovanje mladih** koje su povezane i međusobno se isprepliću, a to su intrizična motivacija mladih (*“Mladi su inertni i teško ih je pokrenuti.”*) i društvena podrška mladima (*“Odrasli ne slušaju mlade ozbiljno i teško je kada nemaš podršku, čak i kada nešto pokušaš budeš zaustavljen”*).

Sudionici_e navode da motivacija mladih opada, a postavlja se pitanja je li i koliko to povezano s nedavnom pandemijom. Smatraju da u manjim sredinama mlade osobe nemaju mnogo prilika za aktivno uključivanje u zajednicu.

Mlade osobe prepoznaju **pomoć i podršku** kao važne komponente poticanja na aktivni angažman mladih, a važan je i **prijenos znanja i iskustava** na mlađe osobe.

Prijedlozi za aktivnije uključivanje mladih su: informirati mlade o načinima uključivanja i davati im prilike za sudjelovanje, približiti im volontiranje i poticati ih na isto, raznolike mogućnosti te dobiti volontiranja, uključivati ih u klubove, udruge i slično, prijenos znanja mlađim generacijama i podrška lokalne zajednice kroz financiranje projekata i evenata.

Sudionice i sudionici zaključuju da je prvi i osnovni korak mladim osobama dati do znanja da je njihovo mišljenje važno i da ih se treba čuti kako bi se počele događati promjene u društvu.

Literatura

- Baketa, N., Bovan, K. i Matic Bojic, J. (2021). *Istraživanje političke pismenosti učenika završnih razreda srednjih škola u Republici Hrvatskoj - istraživački izvještaj za 2021. godinu*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu.
- Bovan, K. (2023). *Mladi, mediji i demokracija – projektni izvještaj*.
- Ćulum Ilić, B. i Androić, J. (2020.) *Što znamo o političkoj pismenosti mladih u Hrvatskoj?: Kratki pregled dosadašnjih istraživanja – ususret trećem istraživanju političke pismenosti mladih u Hrvatskoj*. Zagreb: GONG.
- *Središnji državni ured za demografiju i mlade – Godišnje izvješće o praćenju provedbe Zakona o savjetima mladih u 2022. godini*.
- Šalaj, B., Hoffman, D. i Horvat, M. (2018). *Politička pismenost*. Zagreb: GONG.
- Tukara Komljenović, J. i Miličević, J. (2023). *Nova generacija mladih: analiza uključenosti mladih u donošenje odluka*. Zagreb: Mreža mladih Hrvatske.